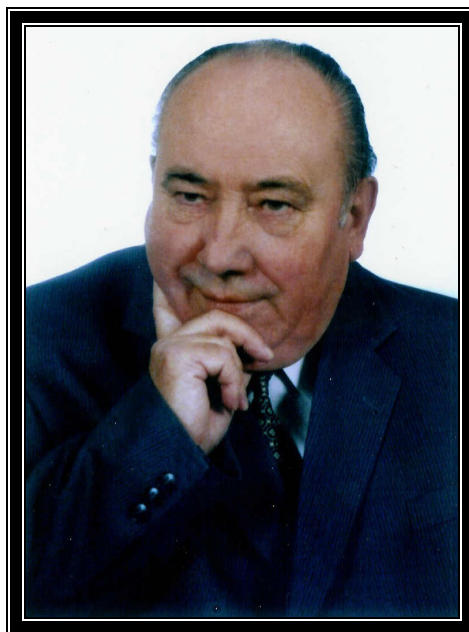

Prof. dr hab. Stanisław Węgrzyn
1931–2008

WSPOMNIENIE

Prof. Stanisław Węgrzyn urodził się w 1931 roku w Mstowie w powiecie Limanowskim. Po ukończeniu szkoły podstawowej w czasie II wojny światowej, częściowo na tajnych kursach rozpoczyna naukę w prywatnym gimnazjum i liceum prowadzonym przez OO. Cystersów w pobliskim Szczyrzycu. Szkoła ta była (na ówczesne czasy) jedną z najlepiej prowadzonych szkół średnich na Podhalu, miała jako nauczycieli doskonałych pedagogów uciekinierów z miast ogarniętych pożogami wojennymi; Warszawy, Lwowa i Krakowa. W szkole tej uczyli się wcześniej Władysław Orkan, dr Władysław Gębik, dr Sebastian Flisak, zapoznawał się z jej programem Juliusz Osterwa oraz wizytował kardynał Sapieha. Tam jako uczeń Stanisław Węgrzyn nauczył się łaciny i greki, a także francuskiego, angielskiego, niemieckiego. Interesując się biologią i matematyką stworzył mocne podstawy jego późniejszych pasji zawodowych, tj.

genetyki i statystyki, dyscyplin, które zajęły znaczną część jego działalności naukowej. Konsekwencją tych zainteresowań były studia na wydziale rolnym Uniwersytetu Jagiellońskiego, które ukończył już jako Wyższą Szkołą Rolniczą w stopniu magistra inżyniera.

Po ukończeniu studiów od 1955 roku aż do końca swojej kariery zawodowej był związany z Instytutem Hodowli i Aklimatyzacji Roślin, Oddział w Krakowie. Już na początku swojej pracy swoje pasje badawcze rozwijał we współpracy z wybitnymi naukowcami, a szczególnie Profesorem Tadeuszem Ruebenbauerem, ówczesnym kierownikiem Zakładu Roślin Zbożowych w Krakowie. Również na początku swojej kariery odbył staż zagraniczny w USA w trakcie, którego zainteresował się najnowszymi osiągnięciami genetyki wykorzystywanymi do hodowli odmian heterozyjnych kukurydzy. Zdobyte doświadczenie i uzyskaną wiedzę wykorzystał w swojej pracy doktorskiej „Teoretyczne podstawy wykorzystania cytoplazmatycznej męskiej bezpłodności dla produkcji nasion mieszańcowych roślin uprawnych na przykładzie kukurydzy”, uzyskując stopień doktora nauk rolniczych w 1962 roku. W następnym okresie kontynuował swoje zainteresowania nad heterozją u roślin, których efektem była praca habilitacyjna pt. „Studia nad efektami heterozji u roślin w zależności od stopnia ploidalności na przykładzie hodowli żyta” przeprowadzona na Wydziale Rolnym Wyższej Szkoły Rolniczej w 1966 roku we Wrocławiu. W tym okresie Profesor Węgrzyn współpracował z praktyczną hodowlą, rozwiązując na bieżąco pojawiające się problemy genetyczne, hodowlane oraz związane z doświadczalnictwem rolniczym. Efektami tych prac były liczne publikacje. Również w tym okresie kierował rozwojem naukowym młodych pracowników nauki. Dorobek ten stanowił podstawę zdobycia tytułów profesora nadzwyczajnego w 1976 roku, a następnie profesora zwyczajnego nauk rolniczych w 1982 roku. Profesor Stanisław Węgrzyn przeszedł kolejne stanowiska: asystenta, adiunkta, kierownika Pracowni Statystyki i Dokumentacji, docenta aż do najwyższego stanowiska profesora nadzwyczajnego i profesora zwyczajnego.

Od 1971 roku był kierownikiem Oddziału IHAR w Krakowie i jednocześnie do chwili odejścia na emeryturę, tj. 31 grudnia 2001 roku kierownikiem Zakładu Roślin Zbożowych.

Działalność naukowa Profesora obejmowała genetykę i hodowlę zbóż, biometrię i doświadczalnictwo.

Profesor Węgrzyn opracował i wdrożył system doświadczeń hodowlanych, składający się z doświadczeń zakładowych, międzyzakładowych, przedwstępnych i wstępnych. Wzbudziło to duże zainteresowanie i uznanie wśród hodowców krajowych i zagranicznych. Ten system wyodrębniania najlepszych rodów, populacji, linii w hodowli zbóż z niewielkimi zmianami funkcjonuje do dzisiaj. Był również animatorem grup hodowlano-badawczych ds. poszczególnych hodowli zbóż, pełniąc obowiązki kierownika grupy ds. hodowli pszenicy do 2002 roku. Dla potrzeb hodowli i doświadczalnictwa oraz badań genetycznych Profesor opracował liczne programy obliczeniowe. W początkowym okresie Pan Profesor wraz ze współpracownikami, korzystał z możliwości obliczeniowych komputerów typu Odra w Instytucie Zootechniki w Krakowie a następnie zakupionych do zakładu komputerów korzystających

z najnowocześniejszego oprogramowania, jakie były wówczas dostępne, tj. Algol, Fortran a na końcu Turbo Pascal.

Opracowania programy w tym języku są nadal wykorzystywane do prac badawczych i hodowlanych ze względu na oryginalność utworzonych algorytmów. Lista programów stosowane do celów służyła do rozlosowania doświadczeń zakładanych metodą bloków kompletnych, niekompletnych a także wzorcowych. Dużym wyzwaniem okazało się opracowanie programów do syntetycznego opracowania wykonanych już doświadczeń połowych. Stosowanie do zakładanych doświadczeń i potrzeb hodowlanych rezultaty doświadczeń połowych zakładanych w jednej oraz wielu miejscowościach w kilku powtórzeniach opracowano odpowiednie programy. Wykonują one analizy wariancji dla doświadczeń połowych w układzie bloków kompletnych i niekompletnych z pełnymi i brakującymi obserwacjami dla 1 i lub większej liczby grup obiektów i wzorców, lub też kilku serii doświadczeń, a także doświadczeń tzw. wzorcowych, czyli bezpowtórzeniowych z ze stałymi obiektami wzorcowymi lub losowanymi wzorcami. W ostatnich latach wszystkie programy dokonujące analizy planowania poszerzono o ocenę interakcji genotypowo środowiskowej rodów wysiewanych w kilku środowiskach.

Opracowano również programy wykonujące syntezy cech ilościowych mierzalnych i w skali z dowolnej liczby miejscowości w jednym lub kilku powtórzeniach z rozlosowanych obiektów w miejscowościach lub bez rozlosowań z pełnymi i brakującymi obserwacjami. Zostały one powiązane z programem do syntezy plonów, dzięki temu układ cech odzwierciedlał kolejność obiektów uzyskaną w analizie plonów.

Dla potrzeb analizy statystycznej cech technologicznych opracował Pan Profesor Węgrzyn programy, który wykonują syntezy grup obiektów ocenianych w różnych miejscowościach ze wspólnymi obiektami np. odmianami wzorcowymi wraz o ocena zmienności oraz ocenę statystyczną istotności analizowanych obiektów. Drugą liczną grupę stanowią programy specjalne do obliczeń doświadczeń genetycznych zakładanych według różnego typu modeli krzyżowań. W ostatnich latach prof. Węgrzyn skoncentrował się na opracowaniu specjalnych programów mających na celu syntezy wyników hodowlanych doświadczeń wieloletnich w układzie hierarchicznym i nieortogonalnym umożliwiającym ocenę stabilności obiektów hodowanych wynikającą z ich reakcji na działanie czynników środowiskowych.

Oprócz prowadzenia własnej działalności badawczej Profesor S. Węgrzyn przez wielu lat pełnił funkcję administracyjną koordynatora i kierownika podproblemu genetyki i hodowli zbóż w IHAR oraz przewodniczącego grupy problemowej ds. hodowli pszenicy w Polsce.

Profesor S. Węgrzyn pełnił wiele funkcji naukowych z powołania lub wyboru: przez dziewięć kadencji w latach 1974–2001 był członkiem Rady Naukowej IHAR. Przez wiele lat pełnił funkcję zastępcy przewodniczącego Rady, oraz przewodniczącego różnych komisji Rady. W latach 1992–1995 był członkiem Kolegium Redakcyjnego czasopisma „Hodowla Roślin Aklimatyzacja i Nasiennictwo” wydawanego przez Instytut. Przez siedem kadencji w latach 1981–2002 był członkiem i zastępcą przewodniczącego dwóch kadencji Komitetu Fizjologii, Genetyki i Hodowli Roślin Wydziału Nauk Rolniczych, Leśnych i Weterynaryjnych Polskiej Akademii Nauk. Był członkiem rad naukowych

innych instytucji m.in. przez kilka kadencji pełnił funkcję przewodniczącego Rady Naukowej Instytutu Genetyki Roślin PAN w Poznaniu.

Za zasługi w pracy naukowej, hodowlanej i organizacyjnej profesor Stanisław Węgrzyn uhonorowany był odznaczeniami państwowymi: Krzyżem Oficerskim Orderu Odrodzenia Polski, Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski, Srebrnym i Złotym Krzyżem Zasługi oraz odznaczeniem resortowym: Odznaką Zasłużony Pracownik Rolnictwa.

Swoją wielką wiedzę wykorzystał do publikowania w renomowanych czasopismach naukowych. Jest autorem i współautorem wielu prac naukowych, których liczba do roku 2007 łącznie obejmuje ok. 120 prac oryginalnych a także rozdziałów w książkach z zakresu hodowli roślin. Praktycznie swoją wiedzę wykorzystał w hodowli pszenicy będąc współautorem pięciu odmian.

Jako nauczyciel i wychowawca wypromował 11 doktorów, a także recenzował wiele rozpraw doktorskich i habilitacyjnych oraz opiniował wnioski na uzyskanie tytułu profesora.

Jako wychowanek ziemi Szczyrzyckiej włączył się w pomoc ludziom tego rejonu, będąc aktywnym członkiem „Związku Szczyrzyczan”, „Stowarzyszenia Ochrony Zdrowia Szpitala pod wezwaniem Św. Jana Jerozolimskiego w Szczyrzyczu”.

Wielką pasją Profesora było łowiectwo. Był wieloletnim prezesem koła łowieckiego „Szarak,” a ostatnio pełnił funkcję przewodniczącego sądu koleżeńkiego.

Aktywnie wspierał ochronę przyrody podkarpackiej lasów i zwierzyny uczestnicząc w różnego rodzaju akcjach koła łowieckiego mającego na celu ochronę unikalnej fauny i flory. Kulturował silnie tradycje związków rodzinnych i koleżeńskim.

Jak trudno dzisiaj uwierzyć, że przecież jeszcze niedawno był z nami i zawsze służył nam radą, a dzisiaj jest znacznie lepiej zauważalny ludziom-społeczeństwu, kiedy nie bacząc na własne wygodę starał się wszelkimi możliwymi sposobami przekształcić ówczesną rzeczywistość (Halina Węgrzyn).

Stanisław Węgrzyn zmarł 25 lutego 2008 roku w Krakowie w wieku 77 lat. Profesora. Stanisława Węgrzyna pamiętamy jako Człowieka sumiennego, pracowitego, oddanego Instytutowi i naukom rolniczym, o dużej życzliwości wobec innych.

Kraków, 2008

Tadeusz Śmiałowski